

Тема 2.2. Сучасний олімпійський рух та його проблеми

План:

1. Організація проведення і програма Олімпійських ігор
2. Місце проведення Олімпійських ігор.
3. Підготовка і проведення Олімпійських ігор.
4. Програма Олімпійських ігор.

1. Організація проведення і програма Олімпійських ігор. Організація Олімпійських ігор – це надзвичайно складний процес, що поєднує стратегічне планування, міжнародну дипломатію, міську інфраструктуру, фінансовий менеджмент та культурну політику. На відміну від інших міжнародних спортивних заходів, Олімпіада – це не лише змагання атлетів, а глобальний проєкт, який формує образ країни на десятиліття вперед. Від вибору міста-господаря до закриття олімпійського вогню, кожен етап регламентується Олімпійською хартією та інструкціями Міжнародного олімпійського комітету (МОК), але одночасно залишає простір для національної ідентичності, інновацій та політичних послань. Програма ігор, яка постійно еволюціонує, відображає не лише зміни у спортивних трендах, а й ширші соціальні трансформації – від гендерної рівності до цифрової революції. Таким чином, організація Олімпійських ігор є не просто технічним процесом, а інструментом формування глобального дискурсу через спорт.

2. Місце проведення Олімпійських ігор. Вибір міста-господаря є першим і найважливішим етапом підготовки. До 2019 року цей процес передбачав довгу і витратну кампанію кандидатур, під час якої міста конкурували, пропонуючи амбітні проєкти, інфраструктурні інвестиції та культурні концепції. Однак кризи, пов'язані з надмірними витратами (наприклад, Афіни 2004 року або Ріо-де-Жанейро 2016 року), призвели до критики системи та впровадження нової моделі – «Нової норми» (New Norm), що є частиною «Агенди 2020». За цією концепцією, кандидати тепер не конкурують, а діють як «діалогові партнери» з МОК, а акцент робиться на використанні існуючих об'єктів, сталого розвитку та фінансової відповідальності. Так, Токіо 2020 (проведені у 2021 р.) використав 85% існуючих або тимчасових споруд, а Париж 2024 планує обійтися лише 5% новобудов. Ця зміна свідчить про перехід від парадної моделі «великих ігор» до більш гнучкої, екологічно орієнтованої стратегії, яка враховує інтереси місцевих громад, а не лише глобальних медіа-ринків.

3. Підготовка і проведення Олімпійських ігор. Підготовка до ігор триває не чотири, а фактично вісім і більше років. Після офіційного прийняття рішення про місце проведення утворюється Організаційний комітет Олімпійських ігор (ОКОІ), який діє під наглядом МОК, але виконує роботу на місці. Його завдання –

координувати будівництво або реконструкцію спортивних об'єктів, розробку транспортної інфраструктури, систем безпеки, медійного забезпечення та культурної програми. Особливу увагу приділяють Олімпійському селу – тимчасовому містечку для атлетів, яке повинно забезпечувати не лише проживання, але й медичну, харчову та психологічну підтримку. У сучасних умовах Олімпійське село також включає центри для антидопінгового контролю, зони цифрового зв'язку та простори для міжкультурного обміну. Крім того, підготовка охоплює широку громадську кампанію: від навчання волонтерів (часто десятки тисяч осіб) до створення талісманів, логотипів та брендів, що стають частиною глобального маркетингу. Проведення самих ігор триває 16 днів і вимагає координації тисяч подій: церемонії відкриття та закриття, змагання в десятках дисциплін, прес-конференції, медійні брифінги, а також забезпечення безпеки з урахуванням терористичних, епідемічних та кібернетичних загроз. Після завершення ігор розпочинається етап «спадщини» (*legacy*) – оцінка соціального, економічного та культурного впливу на місто, що часто стає предметом наукових досліджень та політичних дебатів.

4. Програма Олімпійських ігор не є незмінною – вона постійно коригується з урахуванням демографічних змін, популярності видів спорту та стратегічних цілей МОК. За Олімпійською хартією, програма складається з обов'язкових і факультативних дисциплін. До Літніх ігор обов'язково входять такі види, як легка атлетика, плавання, гімнастика, бокс і фехтування – це спадщина перших ігор 1896 року. Але з часом програма значно розширилася: у 1900 році додали фехтування для жінок, у 1964 році – дзюдо, у 1984 році – марафон для жінок, у 2000 році – триатлон, у 2020 році – скейтбординг, сурфінг і спортивне лазіння. Ці зміни відображають намагання МОК залучити молодь, збалансувати гендерний склад учасників та відповісти на глобальні тренди. Наприклад, включення скейтбордингу в Токіо 2020 було прямою відповіддю на прагнення привернути нове покоління глядачів, яке все менше цікавиться традиційними дисциплінами. Крім того, МОК з 2014 року дозволив місцевим організаторам пропонувати до 5 «додаткових» видів спорту, що дає можливість врахувати національні особливості (наприклад, карате в Японії або брейк-данс, запланований до Парижа 2024).

Зимові ігри мають окрему, але подібну логіку формування програми. Тут обов'язковими є лижні, бобслейні, ковзанярські та хокейні дисципліни, але з появою нових технологій та молодіжних культур з'явилися сноубординг, фрістайл, скелетон. Особлива увага приділяється безпеці: після трагедії на трасі ванкуверського луку під час ігор 2010 року, де загинув грузинський саночник, були переглянуті стандарти проектування трас. Програма також адаптується до кліматичних реалій – наприклад, через глобальне потепління все частіше

виникають дискусії щодо можливості проведення зимових ігор у традиційному форматі, що змушує організаторів шукати альтернативи (штучний сніг, закриті арени).

Особливу роль у сучасній програмі відіграє принцип гендерної рівності. Якщо в 1896 році жінкам було заборонено брати участь, то до Парижа 2024 року МОК планує досягти повного паритету – приблизно 50% учасників будуть жінками. Це досягається не лише через додавання жіночих дисциплін, а й через вимоги до національних олімпійських комітетів щодо делегування збалансованих команд. Крім того, з 2012 року в програмі фігурують змішані командні змагання (наприклад, у плаванні, легкій атлетиці, біатлоні), що символізує єдність, а не конкуренцію за статевою ознакою.

Організаційна структура ігор також включає культурну димензію. Хоча Кубертен спочатку відокремлював спорт від мистецтва, сучасні ігри містять багату паралельну культурну програму – від концертів і виставок до міжнародних фестивалів, які підкреслюють культурну самобутність країни-господаря. Це не просто розвага, а дипломатичний інструмент, який допомагає побудувати позитивний імідж нації. Наприклад, церемонія відкриття Пекіна 2008 року стала справжнім маніфестом китайської цивілізації, тоді як Лондон 2012 року зосередився на мультикультурності та інклюзії.

Таким чином, організація та програма Олімпійських ігор – це динамічна система, яка поєднує інституційну стабільність (через Хартію та МОК) і гнучку адаптацію до сучасних реалій. Вона відображає не лише розвиток спорту, а й глобальні виклики нашого часу: сталість, рівність, інклюзія, цифровізація. Успішні ігри — це не тільки справедливі змагання, а й проєкт, який залишає після себе не лише стадіони, а й нові стандарти міжнародної співпраці.

Питання для самоперевірки

1. Як змінився процес вибору міста-господаря Олімпійських ігор після прийняття «Агенди 2020»? Поясніть сутність моделі «Нової норми» і наведіть приклади її реалізації на іграх Токіо 2020 та Париж 2024.

2. Які основні функції виконує Організаційний комітет Олімпійських ігор (ОКОІ)? Чому його діяльність вимагає не лише спортивної, а й міської, медійної та дипломатичної компетентності?

3. Які компоненти входять до сучасного Олімпійського села, і чому воно розглядається не лише як місце проживання, а й як центр підтримки атлетів? Як змінилися стандарти Олімпійського села за останні 30 років?

4. Чи можна вважати концепцію «спадщини» (*legacy*) ключовим критерієм оцінки успішності ігор? Проаналізуйте позитивні та негативні приклади

(наприклад, Афіни 2004 vs. Лондон 2012) з погляду соціального, економічного та екологічного впливу.

5. Які принципи лежать в основі формування програми Літніх Олімпійських ігор? Як МОК балансує між збереженням традицій (наприклад, легка атлетика) і включенням нових видів спорту (скейтбординг, брейк-данс)?

6. Яку роль у сучасній олімпійській програмі відіграє принцип гендерної рівності? Які конкретні заходи були вжиті для досягнення паритету учасників до Парижа 2024 р.?

7. Чому МОК дозволив місцевим організаторам пропонувати додаткові види спорту з 2014 року? Наведіть приклади, коли це допомогло відобразити національну ідентичність країни-господаря (наприклад, карате в Японії).

8. Які виклики пов'язані з проведенням Зимових Олімпійських ігор у умовах кліматичних змін? Як організатори адаптують інфраструктуру (наприклад, штучний сніг, закриті арени), і чи є майбутнє у традиційного формату зимових ігор?

9. Як культурна програма сучасних ігор пов'язана з концепцією «м'якої сили»? Проаналізуйте церемонії відкриття Пекіна 2008 та Лондона 2012 років як інструменти національного брендингу.

10. Чи є сучасна модель організації Олімпійських ігор фінансово доцільною для міст-господарів? Аргументуйте свою думку, спираючись на приклади надмірних витрат, боргів та стратегій сталого розвитку (наприклад, використання тимчасових споруд у Парижі 2024).